

מקורת לפרשת חוקת תש"פ – איך הפך הנחש לסמלם של הרופאים?

1. **במדבר כא:** ויסעו מהר ההר דרך ים סוף לִסְבָּב את ארץ אדום ותקצר נפש העם בדרך: וידבר העם באלוקים ובמשה למה העליתנו ממצרים למות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל – **רש"י:** לפי שהמן נבלע באיברים [ואינו יוצא כפסולת] קראוהו 'קלוקל', אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא?!

אור החיים: 'ונפשנו קצה' – לצד הסיבוב של ארץ אדום וקצרה נפשם בדרך, חשבו כי זה נסבב לצד היות מזונם מהמן, כי מטבע הולכי דרכים לאכול דבר שהוא קשה להתעכל, כי באמצעות ההליכה ממחר להתעכל וצריכין למזון פעם אחרת ולזה אוכלים לחם [קשה] ומתחזקים והולכים, מה שאין כן באכילת המן שהוא דבר רוחני ותכף מתעכל וזה יסובב שיהיה להם טורח הדרך כי הבטן ריקה.

וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל ... ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף ושים אתו על נס [על מוט כמו 'נס' שמונף בגובה הספינה] והיה כל הנשך וראה אתו וחי: ויעש משה נחש נחשת וישמהו על הנס והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי. **רבי עובדיה ברטנורא:** קשה שלא מצינו שאמר לו הקב"ה אלא 'עשה לך שרף' ולא הזכיר 'נחש' כלל? וי"ל לפי שישראל חטאו להקב"ה ולמשה ... לפיכך שלח שני פורעניות: נחשים ושרפים. הנחשים בעבור עון הקב"ה והשרפים בעבור עון משה ואמר הקב"ה למשה: 'עשה לך שרף' – בשבילך, כי שלי מחול ... ומשה תבע כבוד הקב"ה ולא תבע כבודו והלך ועשה נחש לכפר מה שחטאו כלפי המקום

2. **בראשית ג:** ויאמר ה' אלוקים אל הנחש כי עשית זאת, **ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה. חיד"א דברים אחדים דרוש כ:** הספד האר"י הקדוש על רבו, הרמ"ק: 'וכי יהיה באיש חטא משפט מוות', פירוש שיחסר [חטא מלשון חסרון, כמו החטיא את המטרה] טעם משפט מוות, כי לא פעל רע ולמה ימות? 'ותלית אותו על עץ', כלומר בעטיו של נחש ועץ הדעת שגזר מיתה ובשביל זה מת.

משנה ראש השנה ג,ח: וכי נחש ממית או נחש מחיה? אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את ליבם לאביהן שבשמים, היו מתרפאים ואם לאו היו נימוקים. **גור אריה פרשתנו:** אם כן למה לי נחש? ולמה לשום אותו על הנס מאחר שהיה תולה בזמן שהיו **מכוונים לבם לשמים?**

מלכים ב יח,ד: הוא הסיר את הבמות ושבר את המצבות וכתת את האשרה, **וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה** כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחשת – **רש"י:** 'נחשת' לשון בזיון, כלומר מה צורך בו ואינו אלא נחש נחשת.

3. **רש"י:** 'וינשכו את העם' – יבוא נחש שלקה על הוצאת דיבה ויפרע ממוציאי דיבה, יבוא נחש שכל המינים נטעמים לו בטעם אחד (עפר) ויפרע מכפויי טובה שדבר אחד משתנה להם לכמה טעמים.

ליקוטי תורה חוקת ס: כשבא לאדם איזה ייסורים ר"ל, יחשוב כי לא למראה עיניו ישפוט, שרע הוא, אלא באמת שורשו הוא טוב כי ממנו יתברך לא תצא הרעות ... וזהו ענין נחש הנחשת שהיה צריך להשימו על הנס, להגבהת הנחש למעלה ומסתכלים כלפי מעלה, כלומר **שלא יחשוב שהנחש נפרד ואם כן הוא רע ממש** ונשאר רע, אלא יחשוב את הנחש בהגבתו למעלה – **בשורשו שאינו נפרד** מאתו יתברך - וחיותו משם הוא על דרך משל הזונה עם בן המלך [שנשלחת לפתות את בן המלך כדי לנסות אותו, אבל בסתר לבה היא עצמה מקווה **שלא תצליח במשימתה** כדי לשמח את המלך].

תורת מנחם תשכ"ט ד/70: בעל השמחה והגאולה מספר אודות סדר ההנהגה בבית הכלא: 'אין מורה שעות [שעון] בחדר הכלא ורק על פי הכרוזים של הקימה, חלוקת לחם, חמין, אוכל, דייסה, חמין, שינה, יודעים בערך שעות היום. איתא במדרש: ומנין ידע משה (בהר סיני) מתי יום ומתי לילה? כששמע מלאכי השרת אומרים 'קדוש' ידע שהוא יום, וכששמע אומרים 'ברוך' ידע שהוא לילה.

שם 78: כאשר מסתכלים על ה'נחש' - ובנידון דידן בית האסורים – כפי שהוא למטה ונרגש אצלו שסיבת ישיבתו בבית האסורים היא בגלל שישנו **גוי** שהשליכו שם ונטל ממנו את השליטה על עצמו עד למעמד ומצב שלא ידע אם זה יום או לילה, הרי זה מעמד של מאסר אמיתי רח"ל, אבל כאשר יהודי מסתכל על הנחש באופן שזהו **עניינו של משה רבנו** ... אלא שהקב"ה שלחו למטה כדי לנסותו – האם גם במעמד ומצב איום כזה הוא מתקשר עם מעמדו של משה בהר סיני – הרי זה משנה את המעמד ומצב של בית האסורים באופן ש'משם יצא למלך', כך שמתוך האפלה נעשית אורה.